

4 Holokaust

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XLIX. Niemiecka polityka eksterminacji.

Uczeń:

1) przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji całych narodów oraz „istot niegodnych życia” (eutanazja) prowadzonej przez Niemcy hitlerowskie;

Aktualne brzmienie punktów podstawy programowej z 2024 r.:

1) przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych przez Niemcy hitlerowskie;

2) charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada);

3) rozpoznaje główne miejsca eksterminacji Żydów polskich i europejskich oraz innych grup etnicznych i społecznych na terenie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej (w tym: Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór i Babi Jar);

3) opisuje położenie ludności żydowskiej oraz formy oporu, na przykładzie powstania w getcie warszawskim;

4) charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem Sprawiedliwych, na przykładzie Ireny Sendlerowej, s. Matyldy Getter, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) rozróżnia terminologię stosowaną w nauce na określenie niemieckiej polityki eksterminacyjnej w okresie II wojny światowej (m.in. Holokaust, Szoa, Porajmos);

1) wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu oraz ich związek z hasłami naukowości, nowoczesności i postępu;

3) przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową;

2) przedstawia i omawia działania rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec tragedii Zagłady, z uwzględnieniem misji Jana Karskiego i roli „Żegoty”.

CZAS ZAJĘĆ

3 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

■ daty: 1935, 1939, VII 1941, IX 1941, I 1942, 19 IV 1943, III 1944

■ postacie: Chaima Rumkowskiego, Janusza Korczaka, Stefanii Wilczyńskiej, Mordechaja Anielewicza, Anne Frank, rodziny Ulmów, Ireny Sendlerowej, Jana i Antoniny Żabińskich, Tadeusza Pankiewicza, Adama Stefana Sapiehy, Matyldy Getter, Zofii Kosak, Jana Karskiego, Aleksandra Ładosia, Henryka Sławika

ROZUMIE

- pojęcia: antysemityzm, rasizm, zagłada, eksterminacja, ludobójstwo, Holocaust, Szoah, Porajmos, stygmatyzacja, getto, Einsatzgruppen, masowe mordy, masakra, „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, deportacja, obóz zagłady, konferencja w Wannsee, cyklon B, szmalcownictwo, Romowie, Sinti, Żydowska Organizacja Bojowa, Rada Pomocy Żydom Żegota

POTRAFI

- przedstawić ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów
- opisać politykę nazistów wobec Żydów w różnych częściach Europy w czasie II wojny światowej
- podać przykłady dyskryminacji i stygmatyzacji społeczności żydowskiej w czasie II wojny światowej
- opisać sytuację panującą w gettach
- podać przykłady masowych mordów na społeczności żydowskiej (Babi Jar, Lwów, Jedwabne)
- przedstawić znaczenie konferencji w Wannsee dla kwestii zagłady europejskich Żydów
- wskazać na mapie obozy zagłady: Auschwitz-Birkenau, Chełmno nad Nerem, Treblinkę, Bełżec, Sobibór
- podać liczbę ofiar Holocaustu
- opisać postawy społeczności żydowskiej wobec zagłady, w tym powstanie w getcie warszawskim
- omówić różne postawy społeczeństw europejskich względem Szoah
- scharakteryzować postawy Polaków i polskiego rządu wobec zagłady
- opisać zagładę Romów i Sinti

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Zadajemy pytania:

- › Jak się przedstawiała sytuacja ludności cywilnej w okupowanej przez Niemców Europie?
- › W których krajach była ona najtrudniejsza?
- › W jaki sposób starano się przeciwstawiać polityce okupanta?

Mówimy, że najtragiczniejszy los w trakcie II wojny światowej spotkał europejskich Żydów. Zapisujemy na tablicy temat i podajemy cel lekcji (*Dowiedź się, jak się kształtował los społeczności żydowskiej w czasie II wojny światowej*).

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy uczniów, aby przeprowadzili w klasie burzę mózgów i przypomnieli, jaką politykę wobec Żydów prowadzili naziści po dojściu do władzy w Niemczech oraz jakie były jej podstawy. Informacje możemy zapisać na tablicy.

Mówimy, że w momencie wybuchu II wojny światowej polityka Niemców wobec Żydów została przeniesiona również na tereny okupowanej Europy. Zwracamy uwagę na pseudonaukowe podstawy zagłady. Wprowadzamy terminy Holokaust i Szoah.

Następnie dzielimy klasę na pięć grup i rozdajemy im instrukcje. ►

Grupa I

Waszym zadaniem będzie przygotowanie fragmentu mapy mentalnej dotyczącego polityki Niemców wobec europejskich Żydów w czasie II wojny światowej. Przeczytajcie w podręczniku podrozdziały *Dyskryminacja i stygmatyzacja Żydów pod okupacją w Europie i Polsce* (s. 47) oraz *Getta* (s. 47–48), a także tekst źródłowy (**m2**, s. 48). Skoncentrujcie się na przykładach dyskryminacji i stygmatyzacji, rozmieszczeniu gett oraz panujących w nich warunkach.

Grupa II

Waszym zadaniem będzie przygotowanie fragmentu mapy mentalnej dotyczącego eksterminacji europejskich Żydów przez Niemców w czasie II wojny światowej. Przeczytajcie w podręczniku podrozdziały *Masowe mordy na Żydach na Wschodzie* (s. 49–50) oraz *„Ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”* (s. 50–51), a także tekst źródłowy (**m6**, s. 51). Skoncentrujcie się na przykładach masowych mordów, roli konferencji w Wannsee oraz obozach zagłady.

Grupa III

Waszym zadaniem będzie przygotowanie fragmentu mapy mentalnej dotyczącego postaw samych Żydów wobec zagłady. Przeczytajcie w podręczniku podrozdziały *„Ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”* (s. 50–51) oraz *Powstanie w getcie warszawskim (1943)* (s. 52–53), a także tekst źródłowy (**m8**, s. 52). Skoncentrujcie się na postaci Chaima Rumkowskiego i znaczeniu powstania w getcie warszawskim.

Grupa IV

Waszym zadaniem będzie przygotowanie fragmentu mapy mentalnej dotyczącego postaw mieszkańców krajów okupowanych (poza Polakami) wobec zagłady ludności żydowskiej. Przeczytajcie w podręczniku podrozdział *Postawy wobec prześladowania i prześladowanych Żydów* (s. 53–54). Skoncentrujcie się na rodzajach postaw i różnorodnych motywacjach Europejczyków.

Grupa V

Waszym zadaniem będzie przygotowanie fragmentu mapy mentalnej dotyczącego postaw Polaków wobec zagłady. Przeczytajcie w podręczniku podrozdziały *Pomoc Żydom udzielana przez Polaków* (s. 54–55) oraz *Strach, obojętność i szmalcownictwo* (s. 55). Skoncentrujcie się na rodzajach postaw i różnorodnych motywacjach Polaków.

Warto przygotować sobie przed lekcją schemat mapy mentalnej – czy to w formie papierowej, czy elektronicznej. Można w tym celu wykorzystać aplikację gjtmind.com.

Po wykonaniu zadań w grupach uczniowie prezentują wyniki swojej pracy i zapisują je na wspólnej mapie mentalnej. Uzupełnioną mapę możemy udostępnić uczniom w formie elektronicznej lub zezwolić na zrobienie zdjęcia. Będzie ona graficzną formą notatki z lekcji.

III. PODSUMOWANIE

Inicjujemy rozmowę z uczniami:

- Czy zgadzacie się ze słowami Icchaka Cukiermana: „żeby spowodować śmierć stu Żydów, wystarczył jeden polski donosiciel, ale żeby pomóc jednemu Żydowi, potrzebna była czasami pomoc dziesięciu Polaków, pomoc całej polskiej rodziny”?

Zwracamy uwagę na fakt, że Żydzi nie byli jedyną grupą poddaną masowej eksterminacji. Poruszamy problem Romów i Sinti.

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują polecenie nr 1 zaproponowane w podsumowaniu w podręczniku (s. 57).

Materiał realizowany na drugiej i trzeciej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Mówimy uczniom, że na dzisiejszej lekcji zajmiemy się bardziej szczegółowo postawami Polaków wobec zagłady.

Podajemy temat (*Postawy Polaków wobec zagłady ludności żydowskiej*) i główny cel lekcji (*Przeanalizuj zagadnienie postawy Polaków wobec zagłady ludności żydowskiej. Poćwicz formułowanie merytorycznych argumentów oraz ich prezentowanie z zachowaniem kultury wypowiedzi*).

II. ROZWINIĘCIE

Przypominamy słowa Icchaka Cukiermana, które stają się tezą dyskusji na dzisiejszej lekcji: „żeby spowodować śmierć stu Żydów, wystarczył jeden polski donosiciel, ale żeby pomóc jednemu Żydowi, potrzebna była czasami pomoc dziesięciu Polaków, pomoc całej polskiej rodziny”.

Prosimy uczniów, aby podzielili się na dwie grupy. W pierwszej znajdą się osoby, które zgadzają się z podaną tezą, w drugiej zaś te, które się z nią nie zgadzają.

Informujemy, że dzisiejszym zadaniem będzie sformułowanie pięciu argumentów, które pomogą obronić tezę lub ją obalić. Prosimy uczniów, aby w tym celu przeczytali lub przypomnieli sobie następujące podrozdziały: „*Ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej*” (s. 50–51), *Powstanie w getcie warszawskim (1943)* (s. 52–53), *Pomoc Żydom udzielana przez Polaków* (s. 54), *Pomoc Żydom udzielana przez Kościół w Polsce* (s. 54–55), *Strach, obojętność i szmalcownictwo* (s. 55), *Polskie władze wobec Holokaustu* (s. 55–56). Ponadto polecamy uczniom kilka filmów do obejrzenia:

- *Ulmowie, męczennicy ratujący Żydów*,
- *Szmalcownicy nachodzili nas wiele razy – Wojciech Kuropieska. Świadkowie Epoki*,
- *Polskie Państwo Podziemne wobec zagłady Żydów – rozmowa z dr. hab. Adamem Puławskim*.

Na trzeciej lekcji przeprowadzamy dyskusję. Ważne, aby uczniowie podczas wymiany argumentów wypowiadali się merytorycznie.

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów, aby w ramach podsumowania rozważyli problem *Czy Polacy powinni się jeszcze bardziej zaangażować w pomoc swoim żydowskim sąsiadom?*, korzystając ze schematu drzewa decyzyjnego. ▶

METODA KONTROLI

Uczniowie dzielą się swoimi refleksjami na temat lekcji i odpowiadają na pytania:

- ▶ Jakie emocje wzbudziła w tobie dzisiejsza dyskusja?
- ▶ Jak oceniasz postawy Polaków oraz władz polskich wobec zagłady?
- ▶ Czy – twoim zdaniem – zrobiono wszystko, co można było zrobić w realiach okupacji, aby ocalić jak największą liczbę Żydów?